

Bősze Péter

Terjengős mondatok és körülményes mondat szerkesztés

Mondatainkat a szak- és a köznyelvben használatos, szokványos szavak felesleges alkalmazásával is körülményessé tehetjük. Sőt, útvesztőbe is kerülhetünk: gördülékeny fogalmazás helyett bonyolult szerkezetes mondatok szülehetnek.

Terjengősség a tudományok írásának metelye.

A célirányos – ne akarjak többet mondani a kelleténél – fogalmazással meglepően könnyedén szövegezhethetünk.

„A terjengős kifejezések többnyire szükségtelenül hivataloskodnak; a tudományos és szakmai zsargon eszközeiként pedig köntörfalaznak, fontoskodnak. Gyakori használatuk gondolati önállóságra, sablonosságra, olykor a személyes felelősségvállalás kerülésére vall. A terjengős kifejezések, mivel általában pontatlanok, őszintétlenek, rombolják a bizalmat a nyelvi érintkezésben is. Egy részük ráadásul idegenszerűség (általában germanizmus, ritkábban latinizmus)” (Grétsy–Kemény 2005).

Ezekben a hosszadalmas, dagályos mondatokban a „mellékszavak” – a felesleges szavak – általában segédige szerepűek, amelyeket már nem eredeti jelentésüknek megfelelően alkalmazunk. Nélkülük – némi módosítással – a mondat egyszerűbben, tömörebben kifejezhető, beszédünk természetesebb, gördülékenyebb, s gondolatainkat szabatosabban, a magyar nyelvhez igazodva, szebben fejezhetjük ki.

A terjengős kifejezések elsősorban a hivatali, társadalmi és a sajtónyelvben terjednek, de a szaknyelvekben is egyre gyakrabban találkozunk velük. Az efféle kifejezések az orvosi szaknyelvben általában érthetőek, ám bár gyakran mesterkéltségűek, feleslegesek; a mondanivaló sokkal egyszerűbben, tömörebben kifejezhető. A magyar nyelvet az egyszerű, tömör kifejezés jellemzi, ezért a terjengősség idegennek hathat.

Terjengős vagy terpeszkedő szerkezeteknek azokat nevezzük, amelyek egyszerűbben, rendre egy szóval is kifejezhetőek.

A terjengős kifejezések többsége egyszerű igei állítmány helyett valamely cselekvő ige *-ás/-és, -ság/-ség* stb. képzős elvont névszóból (főnévből) + segédige szerepű igealakból (tartalmatlan töltelékigé) áll.

A nehézség az, hogy a terjengős kifejezéseket megszoktuk, minduntalan mondjuk, írjuk. Ezeket halljuk állandóan és

olvassuk az újságokban, szaklapokban, sőt a tankönyvekben is. Mintha szándékosan tanítanák. Egyszerűen nem vesszük észre, hogy beívódtak gondolataink megfogalmazásába, nem is tudatosul bennünk, hogy terjengős kifejezésekkel élünk, még igényesnek vélt írásainkban is – merőben megszokásból – minduntalan alkalmazzuk őket.

Amit egy szóval, tömören kifejezhetünk, azt lehetőleg írjuk úgy és ne szöszerezettel, több szóval.

Jó tanácsként: minden leírt mondatunkat az olvasó szemével is olvassunk el újra, azzal a céllal: vajon nem lehetne-e egyszerűbben, tömörebben is megfogalmazni.

TERJENGŐS KIFEJEZÉSEKBE GYAKRAN HASZNÁLT SZAVAK

Az alábbi szójegyzéket, a teljesség igénye nélkül állítottam össze, alapvetően a Grétsy László és Kemény Gábor szerkesztésében megjelent Nyelvművelő kézisztór alapján.

ALKALMAZ, HASZNÁL

Szaknyelvi kifejezésekben gyakorta feleslegesek, csak nyújtják a mondatot. Olykor azonban szükségesek, de ilyenkor is gondoljunk arra, hogy nem lehet-e egyszerűbben fogalmazni.

A műtéthez *helyi érzéstelenítést alkalmaz* (teljesen megfelelő); természetesen mondhatjuk másként is: *a műtétet helyi érzéstelenítésben végezte*. Nehézkés viszont: *a műtési területen helyileg érzéstelenítette alkalmazott/használt* = *a műtési területet helyileg érzéstelenítette*, vagy még egyszerűbben: *a műtési területet érzéstelenítette*. Ez ugyanis csak helyileg lehetséges.

A belek *tisztítására* beöntést *használnak* = A beleket beöntéssel *tisztítják*.

BEKÖVETKEZIK

A herpeszvírusok *feléledése magától bekövetkezik* = A herpeszvírusok *maguktól feléledhetnek*.

BÍR

Ha a *bír* valós birtoklást fejez ki, régies és némileg magyartalan is. Ha nem valóságos birtoklás kifejezésére – valamivel, valamely tulajdonsággal bír – alkalmazzuk, terjengős is.

A méhnyakrák kockázata az emelkedett szérumszintű *HSV2-antitestekkel bírók* között nagyobb = A méhnyakrák kockázata nagyobb azoknál, akiknek szérumában a *HSV2-ellenanyagok szintje megemelkedett*.

Megjegyzés: A *bír* szó ebben a példában valós birtoklást fejez ki (HSV2-antitestekkel *bírók* = akiknek HSV2-antitestjük van)

- Nagy fontossággal, jelentőséggel *bír* = nagyon fontos és jelentős.
- Azonos értékkel *bíró* = azonos értékű.

Megjegyzés: ezekben a példákban a *bír* valamilyen tulajdonságra (fontosság, jelentőség, érték) utal; nem valós birtoklás. Az efféle kifejezések terjengősek.

CÉLJÁBÓL

Nem hibás szerkezet, de egyre inkább hátrébe szorítja, már a szaknyelvekben is, az igényesebb *végett* névutót vagy a tömör határozóragos fogalmazást. Választékosabban is lehet fogalmazni.

- A gyógyulás fokozása *céljából* = a gyógyulás elősegítésére.
- Széles körű vizsgálatot kezdtek a mellékhatások tanulmányozása *céljából* = tanulmányozása *végett* vagy egyszerűen tanulmányozására.

GYAKOROL

Segédigeként használata teljesen felesleges, szószaporítás; egyszerű igével – általában a névszói járulékanak igealakjával – jól helyettesíthető.

- [...] hogyan *gyakorolhat hatást* a termékenységre = hogyan *hat(hat)* a termékenységre.
- A tüszők érésére *gyakorolt gátló hatását* vizsgálták = A tüszők érését *gátló hatását* vizsgálták.

ILLETŐEN

A 'valamire vonatkozó' jelentésben, névutós formában csak töltelékszó, mellőzhető.

A herpes genitális *kezelését illetően* nincsenek számottevő klinikai tapasztalatok = A herpes genitális *kezelésével* számottevő tapasztalatunk még nincs.

Megjegyzés: a *klinikai* szó szükségtelen: minden kezelés klinikai; a személytelen fogalmazás sem szerencsés: a *nincsenek klinikai tapasztalatok* helyett a *tapasztalatunk még nincs* fogalmazás egyértelműbb.

JELENT, JELENTI

A mondatban sokszor csak töltelékek, feleslegesen használjuk őket, sajnos egyre inkább a köznyelvben is.

- A váladékkal való érintkezés *jelenti a terjedés módját* = A váladékkal való érintkezéssel *terjed*. Még egyszerűbben – a *való* szó elhagyásával: a *váladékkal érintkezve terjed*.
- Ritka, de annál súlyosabb *komplikációt jelent* a [...] = Ritka, de annál súlyosabb *szövődmény* a [...].
- A legrosszabb *prognózist* természetesen a szóródott fertőzés *jelenti* = A *kórjólata* természetesen a szóródott fertőzésnek a *legrosszabb*.

JELENTKEZIK

Az orvosi szaknyelv terjengős kifejezéseiben az egyik leggyakrabban alkalmazott ige. A személytelen fogalmazás kifejezője.

- A műtét után a betegnél *láz jelentkezett* = A beteg *lázas lett*.
- A kezelés során *fájdalmak jelentkeztek* = A kezelés közben a beteg *fájdalmakról panaszkodott*.
- A belek felszabadítása műtéti nehézségként *jelentkezett* = A belek felszabadítása *nehezítette* a műtétet.
- Súlyos szövődményként *jelentkezhet* = Súlyos szövődmény *lehet*.

JUT

Segédigeként számos szólásban szerepel, a hivatali és az orvosi szaknyelvben is gyakori.

Ezen adatok alapján arra a *következtetésre jutottak* = *arra következtettek*.

Megjegyzés: A *következtetésre jut* kifejezés németes, már ezért is kerülendő.

KERÜL

Személytelen kifejezések elcsépelet szava. Ha a cselekvő személye ismert, tüntessük fel. Ha nem, a mondat akkor is gördülékenyebben, igényesebben fejezhető ki a *kerül* szó elhagyásával.

- Így *szövet nem kerül eltávolításra* = Így *szövetet nem távolítunk el*.
- 100 új eset *került felismerésre* = 100 új esetet *ismertek fel*.

A közéleti nyelvből már a szaknyelvekbe is bekerült, felkapott kifejezések a *sor kerül valamire*, *sorra kerül valami*. Egyik sem helyénvaló, gyakran pontatlan szókapcsolatok; egyszerű igével szerencsésen helyettesíthetők.

- Erre leginkább akkor *kerül sor*, amikor [...] = Ez leginkább akkor *fordul elő*, ha [...].
- Az első szűrésre 25 éves kor előtt *kerüljön sor* = Az első szűrést 25 éves kor előtt *végezzük*. Egyszerűbben: A *szűrést* a 25 évnél fiatalabbnál *kezdjük* / 25 éves kor előtt *kezdjük*.

MUTAT

Használata sokszor csak szószaporítás.

- A sebészi módszerek is *fejlődést mutatnak* = *fejlődnek*; a betegség előfordulása *nagyobb gyakoriságot mutat* = *gyakoribb*; a kórmegállapításban alkalmazott módszerek is *változást mutatnak* = *változnak*.
- A nemi érintkezéssel *mutat összefüggést* = A nemi érintkezéssel *függ össze*.
- *Recidívahajlamot mutat* = *kiújulásra hajlamos*.
- *Mutat hasonlóságot* = *hasonlít*.

MUTATKOZIK

Segédigeként főleg használni, szinte mindig helyettesíthető vagy elhagyható. A *mutatkozik* ige nélkül egyszerűbben, tömörebben fogalmazhatunk.

- A műtétek között *jelentős különbség mutatkozik* = A műtétek között a *különbség jelentős*.

- Az orvos-beteg kapcsolatban újabban *változás mutatkozik* = Újabban az orvos-beteg kapcsolat *változik*.

NYER

Gyakran használjuk, ámbár könnyen helyettesíthető egyszerűbb, tömörebb kifejezésekkel.

Eddig nem *nyert bizonyítást* = Még *nem bizonyították be*.

RÉSZESÜL, RÉSZESÜLŐ

A *valamiben részesül* kifejezés már az orvosi szaknyelvben is divik. Egyszerűbb, tartalmasabb fordulatokkal játszva helyettesíthetők.

- A *gyógyszeres kezelésben részesülő* betegek = a *gyógyszerrel kezelt* betegek.
- *Műtéti kezelésben részesült* = *megműtötték*.

SORÁN

Hosszabb folyamat jelölésére, az *alatt, közben, folyamán* szavak értelemben jól alkalmazható, az *-n, -en, -on, -ön; -ban, -ben* ragok helyetti használata azonban terjengős, körülményes (Grétsy–Kemény Nyelvművelő kézikötötár).

A *fertőzés folyamata során* a sejtek jellegzetesen átalakulnak = A *fertőzés során* a sejtek jellegzetesen átalakulnak. *Fertőzőskor* a sejtek jellegzetesen átalakulnak.

Megjegyzés: A *fertőzés folyamata során* kifejezésben alkalmazható a névutó, mert hosszabb folyamatra utal. Ennek ellenére egyszerűbben is mondható, a *során* szó is elhagyható: *fertőzőskor*. A *folyamata* szó egyébként a *során* fordulat mellett is felesleges: a *fertőzés során* kifejezés ugyanazt jelöli.

A gyógyszer csak intravénás kezelésre alkalmas; *adagolása során gyakran alakul ki vesetoxicitás* = A gyógyszer csak intravénás kezelésre alkalmas, és *gyakran okoz vesekárosodást*.

Megjegyzés: Az *adagolása során* kifejezés teljesen elhagyható, hiszen magától értődik, hogy az esetleges vesekárosodás a gyógyszerrel függ össze; ha nem adjuk, nem okoz vesekárosodást. Jellegzetes és hibáztatható a személytelen fogalmazás: *gyakran alakul ki*. A *gyakran okoz* kifejezés pontosan meghatározza, hogy a gyógyszer okozza, és választékosabb, magyarosabb is.

SZENVED

Orvosi kifejezésekben 'kínlódik, fájdalmai vannak' értelemben, betegségekkel társítva gyakorta használatos, elfogadott. Ha a *szened* szót tartalmazó szerkezet tömörebben kifejezhető, ezt válasszuk, de ez nem mindig lehetséges.

- *Bárányhímlőben szened* = *bárányhímlős*.
- *A szájnyalkahártya súlyos fekélyes gyulladásában szenedett, lábadozó gyermekek savójában nagyon sok [...]* mondatból viszont a *szenedett* szó nem hagyható el, nem mondhatjuk: *A szájnyalkahártya súlyos fekélyes gyulladással, lábadozó gyermekek savójában nagyon sok [...]*.

Terjengősek ellenben a *szened* igét nem eredeti jelentésében alkalmazó kifejezések. Ezeket kerüljük.

A betegellátás *késedelmet szened* = *késik*; a betegsége alatt *változókat szenedett* = *megváltozott, átalakult* stb.; várható, hogy a gyógyszerektől *hajhullást szened* = *haja kihullik*.

TEKINTETÉBEN, TEKINTVE

Ezek a szavak a szaknyelvekben is terjednek a tömör, magyaros nyelvi fogalmazás rovására; javarészt elhagyhatók.

- A világon a második helyen áll a *mortalitás tekintetében* = A világon a második leggyakoribb *halálok*.
- *A kockázatok és mellékhatások tekintetében* olvassa el a betegájékoztatót = *A kockázatokról és a mellékhatásokról* olvassa el a betegájékoztatót.
- A nemi szervi fertőzés *tüneteit tekintve kevésbé súlyos* és gyorsabban gyógyul = A nemi szervi fertőzés gyorsabban gyógyul, *tünetei enyhébbek*.

TESZ, TEVŐ

Ha terpeszkedő kifejezésekben szerepel ez az ige vagy származékai, akkor a fogalmazás pongyola, idegenes. A *tesz* igés szó- és mondat szerkezetek könnyen tömöríthetők, magyarosíthatók.

- *A klinikumban tett megfigyelései alapján* = *klinikai megfigyelései alapján*.
- *A peteérés serkentését lehetővé tevő gyógyszerek* = *a peteérést serkentő gyógyszerek*.

TÖRTÉNIK, TÖRTÉNŐ

Rendre személytelen kifejezésekben szerepel. Ha a cselekvés személye meghatározható, aszerint fogalmazzunk. Ha a cselekvő személye nem ismert, a *történik* ige nélküli megfogalmazás általában akkor is helyesebb.

- 60 betegnél *ékkimetszés történt* = *ékkimetszést végeztek*.
- Megindul a vírus *kültakaró irányába történő vándorlása* = A vírus a *kültakaró felé vándorol*.
- Különleges terjedésmódot jelent a *magzatra történő átvitel* = A terjedés különleges formája a *magzat fertőződése*.

Megjegyzés: Egyúttal a terjengős kifejezésekben gyakran és feleslegesen alkalmazott *jelent* szót is kihagytuk.

A lymphocyták a belőlük kikerülő szabad *vírusrészcskék által* vagy pedig a befogadó szervezetének sejtjeivel *történő* kapcsolat során közvetlenül is *megettörténhet* a fertőzés átvitele = A lymphocyták a belőlük kikerülő szabad *vírusrészcskékkel* vagy a befogadó szervezet sejtjeivel *közvetlenül érintkezve vihetik át* a fertőzést.

Megjegyzés: az *által* szó alkalmazása sem szerencsés.

PÉLDAMONDATOK A példákban található eredeti mondatok kéziratokból, megjelent közleményekből valók.

EREDETI MONDAT

Mivel az elsődleges fertőzéseknek legalább a fele tünetmentesen zajlik le, előfordulhatnak olyan esetek is, amikor a biológiai értelemben vett kiújulás nyilvánul meg klinikailag észlelhető első betegségként.

MÓDOSÍTOTT VÁLTOZAT

Mivel az elsődleges fertőzéseknek legalább a fele tünetmentesen, előfordulhat, hogy a kiújuló betegség nyilvánul meg elsődleges fertőzősként.

Megjegyzés: A *tünetmentesen zajlik le* szókapcsolat csak szószaporítás, a mondat minden további nélkül értelmezhető a *zajlik le* igekötős ige mellőzésével is (*tünetmentesen*). A *biológiai értelemben vett kiújulás* szerkezet nem könnyen értelmezhető: a kiújuló betegség fogalma pontosan meghatározott, bajosan foghatjuk fel biológiai értelműnek. Az *észlelhető* melléknévi igenév itt töltelékszó (*klinikailag észlelhető* = *klinikailag*), a *klinikailag* szó el is hagyható, mert a *betegség nyilvánul meg* kifejezésből egyértelmű, hogy ez csak *klinikailag* lehetséges.

EREDETI MONDAT

A jövő feladatai közé tartozik a halmozottan visszatérő fertőzés hajlamosító tényezőinek további vizsgálata is, részben a kórokozó biológiai tulajdonságai, részben a gazdaszervezet fogékonysága mibenlétének jobb megismerése révén.

MÓDOSÍTOTT VÁLTOZAT

A jövő feladata a halmozottan visszatérő fertőzések hajlamosító tényezőinek – a kórokozó biológiai tulajdonságainak, a gazdaszervezet fogékonyságának – részletesebb felderítése is.

Megjegyzés: Az eredeti mondat végén található *révén* névutóból következtethetünk arra, hogy a vizsgálandó hajlamosító tényezők a kórokozó biológiai tulajdonságai, a gazdaszervezet fogékonysága. A mibenlétének jobb megismerése révén túlzottan terjengős. A jövő feladatai közé tartozik kifejezés tömörebben is megfogalmazható: a jövő feladata a [...] is.

EREDETI MONDAT

Visszatérő fertőzésben a 6 órán belül megkezdett kezelés a léziók és az oedema gyors megszűnését, valamint a vírusürítés idejének lerövidülését eredményezi, illetve utóbbit nagyobb eséllyel meg is szünteti.

MÓDOSÍTOTT VÁLTOZAT

Visszatérő fertőzésben a hat órán belül megkezdett kezelés a hólyagcsákat és a vizenyőt gyorsan megszünteti, a vírusürítés idejét lerövidíti, sőt a vírusürítést meg is szüntetheti.

Megjegyzés: Az *eredményezi* ige teljesen felesleges, töltelékige. Hasonlóan: a *nagyobb eséllyel meg is szünteti* szövegezés is terjengős, a *megszüntetheti* igével pontosan helyettesíthető. A mondatnak a második része értelmetlen is, mert nem a *vírusürítés idejét* szünteti meg a kezelés, hanem a *vírusürítést*. Az egyjegyű számot célszerűbb betűvel kiírni (*hat* és nem *6*).

EREDETI MONDAT

Amennyiben vérzés jelentkezne, unipoláris vagy bipoláris koagulálást alkalmazhatnak.

MÓDOSÍTOTT VÁLTOZAT

Az esetleges vérzés uni- vagy bipoláris koagulálással csillapítható.

Megjegyzés: *Amennyiben vérzés jelentkezne* helyett az *esetleges vérzés* sokkal tömörebb. A mondat második fele hiányos, pontatlan, jóllehet kikövetkeztethető, hogy a koagulálást a vérzés megszüntetésére alkalmazzák.

EREDETI MONDAT

Ahogy a laparoszkópiában egyre nagyobb tért hódított az elektromos koagulálás, ezt a módszert is felhasználták a felesleges ovarium stroma hővel való destrukciójára.

MÓDOSÍTOTT VÁLTOZAT

Az elektromos koagulálás a hastükrözésnél is elterjedt, így ezt a módszert is kipróbálták petefészkek fölös kötőszöveti állományának elpusztítására.

Megjegyzés: Az eredeti mondatban felesleges idegen kifejezéseket találunk, ezek magyarul tetszetősebben és ugyanolyan pontosan kifejezhetők. A *való* használata felesleges: a *való* az ún. hátravetett, azaz jelzői értékű határozó kifejezésére szolgál (*destrukció hővel* → *hővel való/történő destrukció*; milyen destrukció?). Az ilyen nehézkes szó szerkezetek elkerülhetők másféle fogalomzással.

EREDETI MONDAT

[...] kevesebb perifériás hőkárosodás tapasztalható a vaporizált területek környezetében.

MÓDOSÍTOTT VÁLTOZAT

A vaporizált területek környezetében a hőkárosodás csekélyebb.

Megjegyzés: Ebben a mondatban a *perifériás* melléknévnek nincs többletjelentése, hiszen a *vaporizált területek környezetében* kifejezéssel pontosan meghatároztuk a hőkárosodás helyét. A *tapasztalható* igenév csak hosszadalmasabbá és bonyolulttá teszi a fogalmazást.

EREDETI MONDAT

Az Nd:YAG lézer sokkal nagyobb hőterjedést eredményez, amennyiben nonkontakt módon használják.

MÓDOSÍTOTT VÁLTOZAT

Az Nd:YAG lézer hőterjedése, ha nem közvetlen érintkezéssel alkalmazzuk, sokkal nagyobb.

Megjegyzés: Az *eredményez* szó ebben az esetben is teljesen szükségtelen, sőt ebben a szerkezetben idegennek hat. Hasonlóan zavaró a *nonkontakt módon* kifejezés is.

EREDETI MONDAT

147 beteg közül, akiknél az LH-szint 10 IU/L alatt volt, 138 (88%) vált terhessé, 12% volt a vetelési ráta ebben a csoportban.

MÓDOSÍTOTT VÁLTOZAT

147 beteg közül, akiknél az LH-szint 10 IU/L alatt volt, 138 (88%) fogant, a vetelési arány pedig 12% volt.

Megjegyzés: Az *ebben a csoportban* kiegészítés a mondat végén nemcsak teljesen elhagyható – a mondat nélküle is tökéletesen érthető –, de zavaró is: ismételt magyarázkodás, körülményeskedés. Továbbá a *terhes* szót 'állapotosság, várandósság' jelentésben célszerű kerülni, mert van némi negatív mellékértelme. A *ráta* felesleges idegen szó, a magyar *arány*, *gyakoriság* stb. szavakkal egyszerűen helyettesíthető.

EREDETI MONDAT

Az ezzel kapcsolatban elérhető források nem javasolják ezt a kezelési módot, egyéb módszerek kedvezőbb hatására való tekintettel.

MÓDOSÍTOTT VÁLTOZAT

Ezt a kezelést az elérhető irodalmi források nem javasolják, mert más módszerek hatásosabbak.

Megjegyzés: Az ezzel kapcsolatban elérhető források kifejezés túlzottan körülményes s hiányos is, mivel irodalmi forrásokról van szó. Ez a szerkezet világosan, sokkal tömörebben kifejezhető: *az elérhető irodalmi források/adatak*. A mondat második fele – *egyéb módszerek kedvezőbb hatására való tekintettel* – terjedős (*hatására való tekintettel = hatásos*), jellegzetesen kerülendő megfogalmazás. Egyértelműen, gördülékenyen többek között a *mert más módszerek hatásosabbak* mellékmondatot helyettesíthetjük.

EREDETI MONDAT

Nincs továbbra sem pontosan meghatározva annak mechanizmusa, miként javítja a sebészi kezelés a PCOS-ben szenvedő betegek petefészek funkcióját.

MÓDOSÍTOTT VÁLTOZAT

Nem tudjuk pontosan, miként javítja a sebészi kezelés a PCOS-ben szenvedő betegek petefészek-működését.

Megjegyzés: A *nincs továbbra sem pontosan meghatározva annak mechanizmusa, miként* főmondat (és a kötőszó) terjedős, nehézkes és mellőzhető. Egyszerűen: *nem ismert pontosan, miként* (ebben a *mechanizmus* – azaz a *hatásmód* – fogalma is benne van). A *betegek petefészek funkcióját* fogalmazás jellegzetes hiba: a jelöletlen birtokos viszony helytelen írása. Helyesen: *a betegek petefészek-funkcióját* (megtévesztő, mert a *petefészek funkcióját* kifejezés a *betegek* előtag nélkül jelölt birtokviszony, de a példában a betegeknek a petefészek-működéséről van szó; a birtokviszonyt a *betegek* és a *petefészek-működése* közötti kapcsolat fejezi ki).

EREDETI MONDAT

Feltételezik, hogy a petefészek sérülése megváltoztatja a helyi androgéntermelést, így csökken a petefészek androgénszintje,

lecsökkentve ezáltal az androgének follicularis érésere gyakorolt gátló hatását.

MÓDOSÍTOTT VÁLTOZAT

Feltételezik, hogy a petefészek sérülése csökkenti a petefészekben az androgének képződését és ezáltal azok tüszőérését gátló hatását.

Megjegyzés: A szerző egy eseményt két kapcsolt mellékmondaton fejez ki: *megváltoztatja a helyi androgéntermelést, így csökken a petefészek androgénhormonszintje*, ám ez felesleges szószaporítás, sőt a megértést is tompíthatja. A második részből következik, hogy a *megváltoztatja* kifejezés jelentése ebben a példában: 'csökkenti', ezért a két mellékmondat egyszerűen összevonható: *csökkenti a petefészekben az androgének képződését* (közel egy sorral rövidebb!). A mondat utolsó részében a terjedős fogalmazás egyik jellegzetes, szükségletlen szava, a *gyakorol* funkcióige nyújtja a mondatot.

EREDETI MONDAT

Azonban 54 éves korosztálytól kezdődően a rendszeres sejtkenet mintavételen való megjelenés több mint 2 év fölé emelkedik.

MÓDOSÍTOTT VÁLTOZAT

Az 54 év felettiek viszont csak több mint 2 évenként járnak rendszeresen sejtkenetvételelre.

Megjegyzés: A *mintavételen való megjelenés* a jelzői értékű, főnévhez tartozó határozó előrevetett változata, a *való* szó elhagyható, ha más-képp fogalmazunk: *járnak mintavételre*. Hasonlóan a *több mint 2 év fölé emelkedik* kifejezés is terjedős: *több mint 2 évenként*.

EREDETI MONDAT

A pozitív szövettani lelet előfordulása a citológiai atípi fokozatának emelkedésével párhuzamosan egyre magasabb arányban volt észlelhető.

MÓDOSÍTOTT VÁLTOZAT

A citológiai atípi mértékével párhuzamosan egyre gyakrabban láttunk pozitív szövettani leletet.

Természetesen mondhatjuk magyarul is: A sejtjelváltozások súlyosságával párhuzamosan egyre gyakrabban láttunk kóros szövettani eltérést.

Megjegyzés: Ámbár a terpeszkedő kifejezésekben alkalmazott szavakat a mondat nem tartalmaz, megfogalmazása mégis jellegzetesen terjedős, és jó példája a személytelen fogalmazásnak is. A hosszú nyúlt mondat egyszerűbben és érthetőbben mondható így: *A pozitív szövettani leletek a citológiai atípi mértékével párhuzamosan egyre gyakoribbak voltak*. De még pontosabb és magyarosabb is, ha nem személytelenül fogalmazunk.

EGYÉB TERJEDŐS KIFEJEZÉSEK, FELESLEGESEN HASZNÁLT SZAVAK, SZÓKAPCSOLÁSOK

- *későbbi időben* = *később*
- *laparoszkópos eszközök* = *laparoszkópok*

- *folynak próbálkozások = próbálkoznak*
- *gyakorisága magasabbnak tűnik = gyakoribb*
- *nagy gyakoriságban = gyakran*
- *nagy mennyiségben lévő = nagymennyiségű*
- *dokumentációjának retrospektív elemzésével vizsgáltuk. = adatait visszamenőleg elemeztük*
- *elfajulásra mennek keresztül = elfajulnak*
- *sikertelen gyógyszeres kezelési kísérletet = sikertelen gyógyszeres kezelést*
- *a kiújulások megjelenésének ideje jelentősen késleltethető = a kiújulások jelentősen késleltethetők*
- *a sebészi kezelés szövödménye az iatrogén méhkiirtelzáródás = a sebészi kezelés szövödménye a méhkiirtelzáródás*

Megjegyzés: az *iatrogén* szó teljesen felesleges, a *sebészi beavatkozás* kifejezés már magában foglalja.

- *tért hódított az elektromos hőkezelés technikája = tért hódított az elektromos hőkezelés*
- *a HPV-DNS jelenlétének vizsgálata = a HPV-DNS vizsgálata*

Megjegyzés: a *jelenlétének* szó csak zavaró, egyszerűen kihagyható.

- *egy már meglévő fertőzés egy másik HPV-típus okozta fertőzéssel társul = a már meglévő fertőzés egy másik HPV-típusú fertőzéssel társul*

Megjegyzés: az *okozta* ige -*ú* képzős melléknévi jelzős szerkezettel kiváltható.

- *elküldte a zárójelentést a kórház számára, a beteg részére = a kórháznak, a betegnek*

Megjegyzés: a *számára, részére* kifejezések nélkül egyszerűbb a fogalmazás. A nyelvművelő kézisztár szerint a *számára, részére* szavak csak akkor szükségesek, ha közvetve adunk valakinek valamit – például *átadta a zárójelentést a betegnek a háziorvos részére* – vagy közvetve tudatunk valamit valakivel – *nagyon kedvező a beteg számára, hogy a nyirokcsomókban áttét nem keletkezett; kérem, mondja meg neki.*

- *a házasesetlet kezdő nők felénél fertőzés következik be = fele fertőződik*
- *a rákelőző elváltozások spontán regrediálhatnak = a rákelőző elváltozások visszajelölhetnek*
- *a betegek korrekt klinikai kezelésének záloga = betegek megfelelő kezelésének záloga*

Megjegyzés: a *klinikai* szó elhagyható; minden kezelés klinikai.

A betegség megelőzésében jelenleg legkönnyebben elérhető és legfontosabb módszer a barrier-típusú védekezés *a nemi élet során*, a kondomhasználat. = A betegség megelőzésének legfontosabb módszere a barrier típusú védekezés, a kondom használata. Még egyszerűbben: A betegséget leginkább a védőgumi használatával előzhetjük meg.

Megjegyzés: A *nemi élet során* nemcsak, hogy felesleges (a barrier típusú védekezés, a kondomhasználat nyilván a nemi élettel kapcsolatos), de zavaró is: *a barrier típusú védekezés, a kondom használata* egymás után kívánkozik.

„Magyarul. Az a tény, hogy anyanyelvem magyar, és magyarul beszélek, gondolkodom, írok, életem legnagyobb eseménye, melyhez nincs fogható. Nem külsőséges valami, mint a kabátom, még olyan sem, mint a testem. Fontosabb annál is, hogy magas vagyok-e vagy alacsony, erős-e vagy gyöngé. Mélyen bennem van, a vérem csöppjeiben, idegeim dúcában, metafizikai rejtélyként. Ebben az egyedülvaló életben csak így nyilatkozhatom meg igazán. Naponta sokszor gondolok erre. Épp anyiszor, mint arra, hogy születtem, élek és meghalok.”

Kosztolányi Dezső: Ábécé a nyelvről és a lélekről